

Fingon lausunto ympäristövaliokunnalle

Asia: U-jatkokirjelmä Omnibus I -ehdotuksesta (U 13/2025 vp)

5.12.2025

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry kiittää mahdollisuudesta lausua ympäristövaliokunnalle U-jatkokirjelmästä koskien Omnibus I -ehdotusta. Lausumme yritysvastuudirektiiviin (Corporate Sustainability Due Diligence Directive, CSDDD) esitetyistä muutoksista.

Lausunnon sisältö:

- Fingon suositukset ympäristövaliokunnalle
- Valtioneuvoston kanta hämmentää
- Soveltamisala
- Huolellisuusvelvoitteen riskiperustaisuus
- Ilmastosiirtymäsuunnitelmat

Fingon suositukset ympäristövaliokunnalle

Ympäristövaliokunnan tulee tarkentaa valtioneuvoston esittämiä kantoja: Suomen tulee pyrkiä vaikuttamaan siihen, että yritysvastuudirektiivin alkuperäisistä tavoitteista ja vaikuttavuudesta pidettäisiin edes jossain määrin kiinni. Muutoksia tulee tehdä etenkin näihin asioihin:

Soveltamisala: Suomen ei tule olla valmis hyväksymään yritysvastuudirektiivin soveltamisalan rajan korottamista tai vähintäänkin luvata tukensa vain rajan maltilliseen korottamiseen.

Huolellisuusvelvoitteen riskiperustaisuus: Suomen tulee kannattaa muutoksia, jotka lisäävät sääntelyn riskiperustaisuutta ja yhteensopivuutta yritysvastuun kansainvälisten standardien kanssa.

Ilmastosiirtymäsuunnitelmat: Suomen tulee puolustaa ilmastosiirtymäsuunnitelmien säilyttämistä yritysvastuudirektiivissä

Kustakin näistä asioista on lisähuomioita edempänä.

Valtioneuvoston kanta hämmentää

Kirjoitimme Fingon toukokuun [lausunnossa](#) ympäristövaliokunnalle (alkuperäisestä U-kirjelmästä Omnibus I -ehdotuksesta) näin: *Hallituksen kanta on hämmentävä, sillä pääministeri Orpo oli aiemmin saavutettuun sopuun hyvin tyytyväinen. Eduskunnallekin hän totesi¹, että ”Yritysvastuudirektiivi saatiin läpi juuri sellaisena kuin me haluttiin – juuri sellaisena kuin me haluttiin”* U-jatkokirjeen osalta olemme entistäkin hämmentyneempiä, sillä valtioneuvosto ei nyt julkaistussa kannassaan edes mainitse yritysvastuudirektiivin tarkoitusta, ja säätelyn tavoite vaikuttaa kaventuneen ainoastaan hallinnollisen taakan vähentämiseen.

Valtioneuvoston esittämä kanta ei ole johdonmukainen Suomen aikaisempien kantojen kanssa, eikä se edistä yritysvastuudirektiivin alkuperäisiä tavoitteita. On tärkeää muistaa, että 25.7.2024 voimaan astuneen yritysvastuudirektiivin hyväksyminen oli globaalisti merkittävä saavutus. Se asetti ensimmäistä kertaa suurille yrityksille velvollisuuden kunnioittaa ihmisoikeuksia ja ympäristöä, selvittää tuotantoketjunsä ihmisoikeus- ja ympäristöriskit ja puuttua niihin asianmukaisesti, ja että koko toimintaketjuun ulottuva huolellisuusvelvoite perustuu YK:ssa ja OECD:ssa vuonna 2011 määriteltäisiin yritysvastuun kansainvälisiin standardeihin.

Soveltamisala

Valtioneuvosto ilmoittaa U-jatkokirjelmässä (s. 2), että osana kokonaisratkaisua ja neuvottelutuloksen saavuttamiseksi, Suomi voi tukea yritysvastuudirektiivin soveltamisalan rajan korottamista. Valtioneuvoston mukaan Suomi voisi siten tukea yritysvastuudirektiivin soveltamisalan korottamista vailla ylärajaa, mutta oletettavasti kyse on siitä, että valtioneuvosto on valmis tukemaan neuvoston ja parlamentin esitystä soveltamisalan korottamisesta 5 000 työntekijään ja 1,5 miljardin euron liikevaihtoon.

Komissio ei omassa pohjaesityksessään muuttanut voimassa olevaan yritysvastuudirektiiviin kirjattua rajausta, joka on 1 000 henkilöä ja 450 miljoonan euron liikevaihto. Neuvosto ja parlamentti esittävät siis hyvin isoa muutosta, vaikka jo alkuperäinen rajausta rajaa valtaosan eurooppalaisista yrityksistä (noin 99 prosenttia) direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Korotettu rajausta merkitsisi Suomessa sitä, että vain noin 30 yritystä kuuluisi soveltamisalan piiriin. Tämä tarkoittaa, että hallinnollisen taakan keventäminen merkitsee käytännössä säätelyn lähes täyttä purkamista.

- **Ympäristövaliokunnan tulee** minimissään vaatia valmiutta korottaa soveltamisalaa vain maltillisesti, mutta mieluiten esittää kantanaan, että Suomen tulee tukea komission esitystä pitää soveltamisala ennallaan.

¹ [Eduskunnan täysistunto 3.4.2024](#), ajassa 1:35:13–1:35:28.

Huolellisuusvelvoitteen riskiperustaisuus

U-jatkokirjelmän mukaan (s. 2) “Suomi tukee neuvoston yleisnäkemyksen mukaista riskiperusteisen lähestymistavan huomioimista sääntelyssä. Suomi voi kannattaa muutoksia, jotka edelleen lisäävät sääntelyn riskiperusteisuutta. Suomi pitää tärkeänä kuitenkin välttää muutoksia, jotka johtavat raskaampiin ja monimutkaisempiin sääntöihin sekä hallinnolliseen taakkaan yrityksille erityisesti pk-yrityksille.”

Tämä kirjaus antaa ymmärtää, että neuvoston yleisnäkemyksessä esitetään riskiperustainen ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskeva huolellisuusvelvoite, mutta asia ei ole näin. Neuvoston yleisnäkemyksessä velvollisuus tunnistaa ja arvioida haitallisia vaikutuksia rajattaisiin edelleen pääsääntöisesti yritysten suoriin liikekumppaneihin.

Tämä ns. tier 1 -tason rajausta esimerkiksi velvoittaa yritykset kohdistamaan toimia ja resursseja niiden tuotantoketjussa kohtiin, missä riskit eivät yleensä ole kaikkein suurimmat. Vastuullisesti toimiville yrityksille se tarkoittaa resurssien tuhlausta ja hallinnollista lisätaakkaa, koska ne edelleen vapaaehtoisesti noudattaisivat riskiperustaista huolellisuusvelvoitetta pidemmällä tuotantoketjussaan. Hyötyjinä olisivat yritykset, joiden vastuullisuuskäytännöissä on merkittäviä puutteita.

Häviäjiä ovat työntekijät, jotka toimivat arvoketjun alkupäässä, jossa isoimmat ihmisoikeusloukkaukset ja ympäristöongelmat useimmiten ovat. Kyse voi olla esimerkiksi lapsityövoiman käytöstä, puutteellisista, epäinhimillisistä ja myös vaarallisista työoloista, elämiseen riittämättömästä ansiotasosta sekä huomattavista ekologisista haitoista. Toimitusketjujen huolellisuusvelvoitteen riskinarviointiin EU:ssa keskittyneen tutkimuksen² mukaan noin 8,5 prosenttia EU-yrityksistä on vaarassa kohdata lapsi- tai pakkotyötä toimitusketjunsä ensimmäisellä tasolla, noin 82,4 prosentilla tällaisia toimijoita on todennäköisesti toisella tasolla ja yli 99,1 prosentilla kolmannella tasolla. Myös Human Rights Watch on useissa selvityksissä havainnut, että monimutkaiset globaalit hankintaketjut, esimerkiksi tekstiili- ja elektroniikkateollisuudessa sisältävät riskin lapsityöstä, pakkotyöstä ja työntekijöiden hyväksikäytöstä, usein ketjun alkupäässä, missä valvonta on heikkoa ja ketju pitkiä.³

Huolellisuusvelvoitteen rajaaminen pääsääntöisesti tier 1 -tasolle ulkoistaa vastuuta pidemmällä yritysten toimintaketjussa olevien ongelmien tunnistamisesta etenkin medialle ja kansalaisjärjestöille. Ne eivät kuitenkaan ole vastuussa ihmisoikeuksien toteutumisesta yritysten arvoketjuissa. Kansainvälisissä yritysvastuustandardeissa on jo sovittuna, että ihmisoikeuksien suojeluvelvoite on valtioilla, ja yrityksillä on velvollisuus kunnioittaa ihmisoikeuksia noudattamalla riskipohjaista huolellisuusvelvoitetta.

Parlamentti puolestaan esittää pitkälti kansainvälisten yritysvastuustandardien mukaisen riskiperustaisuuden palauttamista yritysvastuudirektiivin huolellisuusvelvoitteisiin. Toisaalta parlamentti kumoaa tämän kannan hyvät puolet ehdottamalla erittäin tiukkaa rajoitusta yritysten mahdollisuuksiin pyytää tietoa liikekumppaneiltaan.

² [Supply Chain Due Diligence Risk Assessment for the EU: A Network Approach to estimate expected effectiveness of the planned EU directive](#)

³ <https://www.hrw.org/report/2016/05/30/human-rights-supply-chains/call-binding-global-standard-due-diligence>

Huolellisuusvelvoitteen rajaamisen osalta on tärkeää muistaa, että YK:n ja OECD:n yritys vastuustandardeihin kuuluu riskiperustainen lähestymistapa, jossa yritykset tarkastelevat toimitusketjun ihmisoikeus- ja ympäristöriskejä ennakoivasti, kohdistavat toimet sinne missä niitä eniten tarvitaan ja tukevat ketjussa heikoimmassa asemassa olevia.

- **Ympäristövaliokunnan tulee** selkeästi kannattaa muutoksia, jotka lisäävät sääntelyn riskiperustaisuutta ja yhteensopivuutta yritysvastuun kansainvälisten standardien kanssa. Tätä muutosta edistäisi jo se, että todettaisiin pelkästään, että ”Suomi tukee riskiperustaisen lähestymistavan huomioimista sääntelyssä” eli poistettaisiin kohta ”neuvoston yleisnäkemyksen mukaista”.

Ilmastosiirtymäsuunnitelmat

Valtioneuvosto on edellisessä kannassaan Omnibus I -esityksestä ilmoittanut pitävänsä tärkeänä yritysten määrätietoista ilmastomuutoksen torjuntaa ja korostanut asian merkitystä kilpailukyvyille. Myös U-jatkokirjeessä todetaan (s. 2), että ”Suomi kannattaa ensisijaisesti neuvoston yleisnäkemyksen mukaisesti yritysten ilmastomuutoksen torjuntaa koskevan velvoitteen säilyttämistä”.

Valtioneuvosto on kuitenkin yllättäen nyt valmis hyväksymään jopa sen, että ilmastosiirtymäsuunnitelmia koskeva artikla 22 poistettaisiin kokonaan. Valtioneuvosto toteaa U-jatkokirjeessä edellisen sitaatin jatkoksi (s. 2), että ”Suomi voi myös kannattaa sellaisia muutoksia, jotka vähentävät siirtymäsuunnitelmiin liittyvien velvoitteiden hallinnollista taakkaa, ja osana kokonaisratkaisua neuvotteluiden loppuunsaattamiseksi Suomi voi viime kädessä hyväksyä artiklan poistamisen direktiivistä.”

Tällaiset kirjaukset antavat hyvin ristiriitaisen kuvan Suomen tahtotilasta. Tässä kohdin on tärkeää myös huomauttaa, etteivät komission esitys ja neuvoston yleisnäkemys esitä artiklan 22 poistamista. Lisäksi U-jatkokirjelmän taloudellisia vaikutuksia koskevassa osiossa todetaan, että ilmastomuutoksen torjuntaan liittyvät siirtymäsuunnitelmat ja niiden toimenpano ovat keino viedä EU:n ilmastotavoitteita eteenpäin yrityskentässä (s. 7) ja että yritysten velvoitteiden vähentäminen voisi painottaa ilmastotyön kustannuksia aiempaa enemmän julkisen rahoituksen varaan (s. 7–8).

- **Ympäristövaliokunnan tulee** puolustaa artikla 22:n säilyttämistä direktiivissä ja sitä, että yritys vastuudirektiivin sovellusalaan kuuluvilta yrityksiltä edellytetään puolentoista asteen tavoitteen kanssa yhteensopivan ilmastosiirtymäsuunnitelman laatimista. Tärkeää on myös viitata suunnitelmien toimeenpanoon ja säilyttää komission esityksen mukaisesti vaatimukset suunnitelmien sisällöstä. Suomen ei tule ilmoittaa olevansa valmis hyväksymään artiklan 22 poistamista direktiivistä.

Lisätietoja: Outi Hakkarainen, asiantuntija, globaali oikeudenmukaisuus, puh. +358-50-317 6728, outi.hakkarainen@fingo.fi